

ספר משלי פרק י פסוק כז
יִרְאֵת ה' תוֹסִיף יָמִים וְשָׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצָרְנָה:

ביאור הגר"א - משלי פרק י פסוק כז

יראת ה' תוסיף ימים [ראה משלי א, לב], – כאשר האדם תמיד ביראה ופחד חייו אינם חיים ויכול למות מן הדאגה בימים מועטים אבל יראת ה' תוסיף ימים ואינו כשאר היראות ופחדים.

ושנות רשעים תקצורנה – כלומר, והרשעים אע"פ שהן יושבים בשלוחה ואין פחד אלקים נגד עיניהם [על פי תהלים לו, ב] וראוי להם להאריך ימים, אעפ"כ תקצורנה. וגם מחמת שהם רשעים ופורקין מעליהם עול מלכות שמים, שנותם מתקצרין.

(ועוד יראת ה' תוסיף ימים ושנות כו' הענין כמ"ש [משלי ח, כא] להנחיל אוהבי י"ש והיינו ימין ושמאל, נגד מ"ע ול"ת. וכן בעה"ז ימים שנים ולכן השנים נכללין בימים כי השמאל נכלל בימין וימים הם ימי טובה וזהו ואברהם זקן בא בימים שהוא אצלו הכל ימים ימי טובה ושנים הן בהפוך וז"ש [יומא דף מא עמוד א] ושנות חיים שנתהפכו מרעה לטובה. וזהו יראת ה' תוסיף ימים כלומר שיוסיף וגם ימים שיהיו ימי טובה. אבל להרשעים לא יהיה רק שנות, ואפילו אלו השנות תקצורנה):

מלבי"ם משלי פרק י פסוק כז

(כז) יראת ה' תוסיף ימים – הגם שהיראה מפני דבר דרכה לקצר הימים, לא כן יראת ה' שהיא תוסיף ימי האדם. ושנות רשעים תקצורנה – ע"י עונשי ה', ותפס בצד הא' ימים שכולל ג"כ שיהיו ימי טובה ושלוחה, והשנים מורים לרוב על שני צער, שהרשעים לא יבלו ימים בטוב וגם תקצורנה שנותיהם:

משלי פרק יט פסוק כג

יִרְאֵת ה' לְחַיִּים וְשִׁבְעַת יְלִינָן בְּלִי יִפְקֹד רָע:

מלבי"ם משלי פרק יט פסוק כג

יראת ה' לחיים ושבע ילין בל יפקד רע, יש הבדל בין יראת ה' ובין יראה אחרת, שהירא ממקרי העולם היראה מקצרת את החיים, היראה תמנע המאכל והשינה, אבל יראת ה' היא לחיים ושבע ילין, שיאכל לשביעה, וגם ישן, כי היראה הזו תסיר ממנו כל יראה אחרת, שהירא ה' בטוח שבל יפקד רע, ולא תיגע בו שום רע, וע"כ הוא בוטח ואין לו פחד משום דבר, ולכן יראת ה' תוסיף ימים. כנ"ל:

פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

מרבה תורה מרבה חיים – זה הדבר כנגד מה שאמר "מרבה בשר מרבה רמה", שעל ידי התענוג יתקצרו ימיו ועל ידי עמל בתורה יאריכו. וגם כן הוא כנגד מרבה נכסים מרבה דאגה כי דאגת הנכסים מקצרת שנותיו ודאגת התורה, אף כי היא דאגה גדולה למבין כאשר יחשב בהלכה עד יאמר דבר דבור על אופניו, אין יכולת לדאגה ההיא לעשות לו רע.

אף על פי שאמרו חכמי הטבע היגון חלי הלב והדאגה הוא כלות הלב. אך דואג בתורה אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לו. ועל זה אמר שלמה ע"ה [משלי י' כ"ז] "יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה:"

ספר יערות דבש – חלק ראשון – דרוש ד

אמנם יש עוד מופת אחר, כי אם יעלה בלב איש פחד ומורא מבשר ודם, דרך משל, שאנשי מלחמה יהרגוהו, ויתמיד ויעמיק זה הענין במחשבתו, לא יהיו ימים מועטים שיחלה בחולי מעלאנקלי שהוא מרה שחורה, ובחדרי משכבו יחרד וילפת אף כי הדלת סגור, ויאמר "הנה באים הנה לתופשו", ולמרחוק ינוס מקול צפור, ורדף אותו קול עלה נדף, וכל יום יתגבר הענין עד שימות פתאום, פתאום היתה מכתו:

ולעומת זה, אם יקבע איש בלבו מורא שמים, ויציר במחשבתו רוממות קדושת שמו ונורא הוא, וגדולת עולמים שברא, אשר אנחנו אפי' כנקודה קטנה אינם נחשבים לנגד עולמות שברא, הלא יתמלא חלחלה ורתת מלפני ה', וכל יום ויום יוסיף להתגבר ביראה, כי יותר שמתחיל ביראת השם, יותר יוסיף לירא את השם כי אין קץ לגדולתו, ובכל זה לא יחלה ולא יגיע במדרגת מרה שחורה או שום בלכול בדעתו וכדומה, אדרבה יהיה כולו מחמדים ואהוב ומיושב בדעתו,

וזה כי ביראה כזו בחר הנפש וזהו טבעו של אדם ולכך נוצר, ועל דבר זה נכרת ברית טבע הבריאה, ולכך הטבע מסייעתו, משא"כ ביראה של שטות שאין הטבע הוסד לכך, א"כ עושה דבר נגד טבעו ולכך יצר לו ויחלש כחו,

וזהו מאמר הפסוק [משלי י', כז] יראת ה' – לא תחליש רק – תוסיף ימים, ואדרבה תחזיק גופו ותוסיף לו בריאות, אבל שנות רשעים, אשר יראתם כסלתם בהבלי עולם ופחד ילדי זמן, הם מקצרים שנות רשעים ויגועו בלא עתם, ומזה נלמד לעשות ולהתדבק בנחלת ה' כנ"ל:

ספר העיקרים מאמר ג פרק לד

וזה כי אין יראת השם כיראת בשר ודם, כי מי שהוא ירא משום אדם או מלך או שר עומד תמיד בפחד ורעדה, וזה סבת קצור ימיו, אבל הירא מהשם לא די שהחרדה לא תקצר ימיו אבל תוסיף ימים, אמר שלמה יראת ה' תוסיף ימים (משלי י' כ"ז), והרשעים שאין להם יראת השם לא די שלא יאריכו ימים אבל שנות רשעים תקצרנה.

וכן אף על פי שמדרך הירא ורך הלבב להוליד בנים רכי לבב כמוהו ושללא יעשר ולא יקום חילו, כי בהיותו מפחד תמיד לא יעשה חפצו כראוי, אמר דוד אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד (תהלים קי"ב א'), גבור בארץ יהיה זרעו וגו', כלומר אשריו הירא את השם כי לא תקנהו תכונת היראה ההיא רכות הלבב אלא גבורה עד שגבור בארץ יהיה זרעו וגו', וגם מי שהוא חפץ במצותיו אף על פי שיוציא הוצאות בקיום המצות, לא יחסר הונו, כי הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד (תהלים קי"ב ג'). וזה להורות כי יראת השם אינה מקצרת הימים ואינה ממעטת הממוץ ואינה מסכבת המקרים הרעים כיראת בשר ודם, אמר שלמה יראת ה' לחיים ושבע ילין בל יפקד רע (משלי י"ט כ"ג), רוצה לומר יראת השם יתברך לא תסכב המות אבל היא לחיים, וכן אין הירא חסר כל טוב כי שבע ילין, וכן לא יירא מהמקרים כי לא יפקד רע:

ספר יערות דבש - חלק ראשון - דרוש ה

וכן תמיד, האיש ההולך תמים ואין בלשונו כזב, שהוא תכלית הרע בעצמותו, כי אין לך רע אלא כזב, ואין בו רמיה, זה זוכה בעולם הזה ג"כ בברכת יצחק ליעקב, ולא שולט בו קטרוג עשו, היותו מתקן הפגם ושומר אמונים, וכבר נודע כי חיי עולם הבא נקראים חיים, כי הם חיי אמת ונצחי, אבל עולם הזה הוא רק בגדר ימים, כי יעברו כצל וכחלום יעוף, הלא צבא לאנוש עלי ארץ מספר ימיו חרוצים, ובפרט לצדיק ועובד השלם, כאשר אמרתי בפירוש הפסוק [משלי י, כז] "יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה." והוא ודאי אם ירצה איש לדאוג על שנים רבות מה יקרה לו, אם לא ברוב ימים יפסיד עסקו, ומי יודע ברוב ימים מה יקרה אם לא תהיה מלחמה וכדומה עד שיפסיד כל נכסיו, וכן מה יקרה לבניו ונכדיו וכדומה לדאוג צרות מחר, ויש מחר לאחר זמן, הלא יחיה כל ימיו חיי צער ומכאובים לנגדו תמיד, גם בלילה לא יישן, ויבלה ימיו ברוב דאגה וענין רע לענות בו נפש, ולא יראה טובו בעמלו כלל:

אמנם הצדיק וחכם לבב, לא ידאג רק על ימים מועטים, מה יהיה בחדש ושבת, וזה בקל להשיג חפצו, וכאשר יעברו ימים אלו, יוסיף לדאוג תמיד על זמן מועט, ובזה יקל דאגתו וישבע ימים בטוב ובנעימים, וזהו אומרו יראת ה' תוסיף ימים, שאין לו רק ימים, אבל שנות רשעים - כי רשעים אינם מסתפקים בימים רק בשנים - תקצרנה, וזה בעו"ה רוע חולי שמרבים לדאוג על ימים ארוכים, ובתכלית בניהם לימים רבים יעשו תחבולות, ונכזבה תוחלתם, כי לה' נתכנו עלילות, ומה יעוז אנוש לחשוב דבר על ימים ימימה ושוא מחשבת אדם, וכללו של דבר כל עולם הזה נכלל בתואר ימים: